

ירושלים המזרחית – נתונים מרכזיים

ינואר 2018

תוכן עניינים

1..... נתוני אוכלוסיה כלליים

2..... שלילת תושבות

2..... תכנון ובניה

3..... פינויים

4..... הריסות בתים

4..... כבישים

4..... פערי תקצוב

5..... תעסוקה

6..... חינוך

9..... עוני ורווחה

10..... בריאות

10..... מים וביוב

10..... שירותי הדואר

10..... משרד הפנים

נתוני אוכלוסיה כלליים

- ירושלים הינה העיר הגדולה ביותר בישראל מבחינת שטח נכון למדידה האחרונה שבוצעה ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: הלמ"ס).¹ שטח השיפוט העירוני שלה הכולל גם את ירושלים המזרחית עומד על 125,500 דונם.²
- ירושלים הינה גם העיר הגדולה ביותר בישראל מבחינת כמות תושבים ואוכלוסייתה מהווה כ-10% מאוכלוסיית מדינת ישראל. אוכלוסייתה הכללית מונה 865,700 נפש, מהם 542,000 יהודים ואחרים³ (62.6%) ו-323,700 ערבים (37.4%).⁴
- במזרח ירושלים מתגוררים נכון לסוף שנת 2015, 531,900 מתושבי ירושלים (61% מכלל תושבי העיר). כ-320,300 הם ערבים וכ-211,600 הינם יהודים המתרכזים בעיקר בשכונות רמות, פסגת זאב, גילה, נווה יעקב, והר חומה.⁵
- בעיר העתיקה ובשכונות שסביבה חיים כ-100,000 פלסטינים, 3,000 יהודים ברובע היהודי של העיר העתיקה, ולכל היותר עוד כ-3,000 ישראלים שהתנחלו בלב שכונות פלסטיניות.

המלך ג'ורג' 27
ת.ד. 2239
ירושלים 94581
27 King George St.
P.O. Box 2239
Jerusalem
9102102

טל. 972-2-6222858
פקס. 972-2-6233696

www.ir-amim.org.il
mail@ir-amim.org.il

¹הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [הודעה לעיתונות – לקט נתונים ליום ירושלים \(נתוני 2015-2016\)](#), 17.5.17 עמ' 1.

²מכון ירושלים לחקר ישראל, [שנתון סטטיסטי לירושלים 2017](#), לוח א/1.

³על פי נתוני הלמ"ס, ב"אחרים" כלולים נוצרים לא-ערבים, בני דתות אחרות וחסרי סיווג דת במשרד הפנים.

⁴הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [הודעה לעיתונות – לקט נתונים ליום ירושלים \(נתוני 2015-2016\)](#), 17.5.17, עמ' 1.

⁵מאיה חושן, מיכל קורח, [על נתוני ירושלים 2017 – מצב קיים ומגמות שינוי, מכון ירושלים לחקר ישראל](#), מכון ירושלים לחקר ישראל, בעמ' 14.

שלילת תושבות

- בין השנים 1967-2015 נשלל מעמד התושבות של 14,500 פלסטינים תושבי מזרח העיר. בשנת 2016 נשלל מעמד התושבות של 94 פלסטינים תושבי ירושלים המזרחית, מתוכם 41 נשים ו-11 קטינים.⁶

תכנון ובניה

- מאז 1967 הפקיעה ישראל 38.3% משטחי ירושלים המזרחית לצורך בנייתן של השכונות היהודיות. כ-14.7% מהשטח המתוכנן נקבע כאזור אסור לבנייה ('רוק') ואחוזי הבנייה המותרים נמוכים לרוב באופן ניכר מזה שבאזורים יהודים.⁷
- 37% מתושבי ירושלים הם פלסטינים, אך רק כ-15% משטחי ירושלים המזרחית (ובפועל 8.5% משטחה של ירושלים כולה) מיועדים למגורים בעבורם, ואף באלה אחוזי הבנייה המותרים נמוכים במיוחד⁸ ורק 2.6% מכלל הקרקע במזרח העיר מהווים מבני ציבור המיועדים לפלסטינים החיים בירושלים המזרחית⁹
- מתוך למעלה מ-200,000 יחידות דיור הקיימות בירושלים, פחות מרבע נמצאות בשכונות פלסטיניות.¹⁰
- ההערכה היא שבהעדר אופציה חוקית ממשית, נבנו בירושלים המזרחית בין השנים 1967-2012 כ-20,000 יחידות דיור ללא היתר.
- עד סוף שנת 2012 ניתנו רק כ-4,300 היתרי בנייה בשכונות הפלסטיניות בירושלים המזרחית, המהווים רק כ-8% מהיתרי הבנייה לדירות שניתנו בשנים האחרונות בירושלים.¹¹
- צפיפות המגורים בשכונות הפלסטיניות בירושלים המזרחית עומדת על קרוב לשמונה נפשות לדירה (בכ-50% ממשקי הבית הפלסטיניים בירושלים המזרחית חיות שש נפשות ויותר, בלמעלה מ-30% חיות שבע נפשות ומעלה. זאת לעומת כ-15% ו-10% בהתאמה בשכונות היהודיות בעיר המערבית).¹²
- בשנת 2015 הייתה צפיפות הדיור הממוצעת בקרב האוכלוסייה היהודית בירושלים נפש אחת לחדר. בקרב האוכלוסייה הערבית הייתה צפיפות הדיור כמעט כפולה – 1.9 נפשות לחדר.¹³

נתונים ממעקב עיר עמים, סיכום 2017:

- בניה נרחבת בפועל שבוצעה על סמך תכניות מתאר שאושרו ומכרזים שפורסמו כמה

⁶ מענה משרד הפנים לעתירת חופש מידע של המוקד להגנת הפרט 27/7/2017.

⁷ הנתונים נמסרו מ'במקום, מתכננים למען זכויות תכנון' (מבוססים על ייעודי הקרקע התקפים נכון לסוף שנת 2012).

⁸ עיר עמים ובמקום, הכל מתוכנן- על מדיניות של הכשלת תכנון בשכונות הפלסטיניות בירושלים, 2017, עמ' 8.

⁹ שם, עמ' 48.

¹⁰ במקום, בנייה במלכודת התכנון- מדיניות, תכנון ופיתוח בשכונות הפלסטיניות בירושלים המזרחית, 2014, עמ' 53.

¹¹ עיר עמים ובמקום, הכל מתוכנן- על מדיניות של הכשלת תכנון בשכונות הפלסטיניות בירושלים, 2017, עמ' 9.

¹² במקום, בנייה במלכודת התכנון- מדיניות, תכנון ופיתוח בשכונות הפלסטיניות בירושלים המזרחית, 2014, עמודים 53-

54.

¹³ מאיה חושן, מיכל קורח, על נתוני ירושלים 2017 – מצב קיים ומגמות שינוי, מכון ירושלים לחקר ישראל, מכון ירושלים לחקר ישראל, בעמ' 71.

שנים קודם לכן כוללת: 625 יחידות דיור בפסגת זאב, 734 ברמות, מאות יחידות דיור ברמת שלמה, 700 יחידות דיור במורדות המערביים של גילה ומאות יחידות דיור בהר חומה.

- קודמו תכניות בניה הכוללות 2,328 יחידות דיור. קידום הבניה מתרכז כמעט כולו בחלק הצפוני של מזרח ירושלים: ברמות, רמת שלמה, פסגת זאב ונווה יעקב. תכניות אלו מרחיבות את השכונות/התנחלויות הישראליות ומצמצמות את המרחק בניהן ובין שכונות פלסטיניות סמוכות באופן שמקשה על התפתחותן של השכונות הפלסטיניות ועל חלוקת העיר בעתיד.
- השנה פורסמו רק מרכז אחד בהיקף של 130 יחידות דיור בהר חומה (לבית דיור מוגן) ושלושה מרכזים למבנים מסחריים בפסגת זאב.
- השנה קודמו **חמישה** מתחמי תיירות התנחלותית בוועדות התכנון בלב השכונות הפלסטיניות סילוואן, ראס אל-עמוד וא-טור: קודמה **תכנית למרכז מבקרים בבית הקברות הר הזיתים שבראס אל עמוד**, מול מתחם התנחלות מעלה זיתים שבשכונה; הופקדה **תכנית לטיילת האמצע בא-טור** שמחברת בין מתחם ההתנחלות בית אורות בצפון השכונה למתחם ההתנחלות בית החושן בדרומה; אושרה רשמית **התכנית למתחם קדם בכניסה לסילוואן**, קודמה **התכנית לרכבל למתחם קדם**, ואושר מתן היתר בניה **לגשר מעל גיא בן הינום**.
- לצד תכניות אלו מקדמת ישראל פרויקטים נוספים שלא באמצעות ועדות התכנון והבניה: חפירת המנהרה בסילוואן בין בריכת השילוח לבין מתחם קדם ו"תכנית שלם" לחפירות ארכיאולוגיות נרחבות בסילוואן, הר ציון והעיר העתיקה, עליה הכריזה הממשלה במאי השנה¹⁴. לאחרונה הודיעה השרה רגב על הכוונה להקצות תקציב של 250 מיליון ש"ח לביצוע התכנית¹⁵.

פינויים

- השנה הועברה חנות ברובע המוסלמי משוכריה הפלסטינים לידי הקדש "תלמודי תורה".
 - מתנחלים השתלטו על שתי יחידות דיור שבהן התגוררו משפחות פלסטיניות, אחת בסילוואן ואחת בשייח' ג'ארח.
 - בימים אלו מתנהלות תביעות פינוי נגד 75 משפחות נוספות בשייח' ג'ארח. כמו כן, מתנהלות תביעות פינוי נגד 21 משפחות בעיר העתיקה, ונגד 31 משפחות בשכונות ואדי חילוה (סילוואן), ראס אל-עמוד, מוסררה, בית צפאפא ובית חנינא¹⁶. בשכונת בטן אל-הווא שבסילוואן ממשיכות להתנהל תביעות פינוי נגד 66 משפחות פלסטיניות.
- בסך הכל מדובר על **193 משפחות שנגדן מתנהלות תביעות פינוי**.

¹⁴ "רשות העתיקות הציגה את "תכנית שלם" לחשיפה ולפיתוח ירושלים הקדומה", [אתר משרד התרבות, האמנות והספורט](#), 1/6/17.

¹⁵ "Regev pushes for extensive Old City excavations in Jerusalem" [אתר וואינט באנגלית](#), 18/12/17.

¹⁶ OCHA, [East Jerusalem: Palestinians at risk of eviction, 3 November 2016](#)

הריסות בתים

השנה נהרסו במזרח ירושלים 86 יחידות דיור ועוד 87 יחידות אחרות (מחסנים, חנויות וכו') בעילה של בניה ללא היתר. מדובר בקצב הריסות שגבוה פי שניים ויותר מהממוצע השנתי בעשור הקודם.

כבישים

כמו בתחום תכניות הבניה הגדולות, גם קידום תשתיות הכבישים מעבר לקו הירוק מתמקד באזור הצפוני של ירושלים.

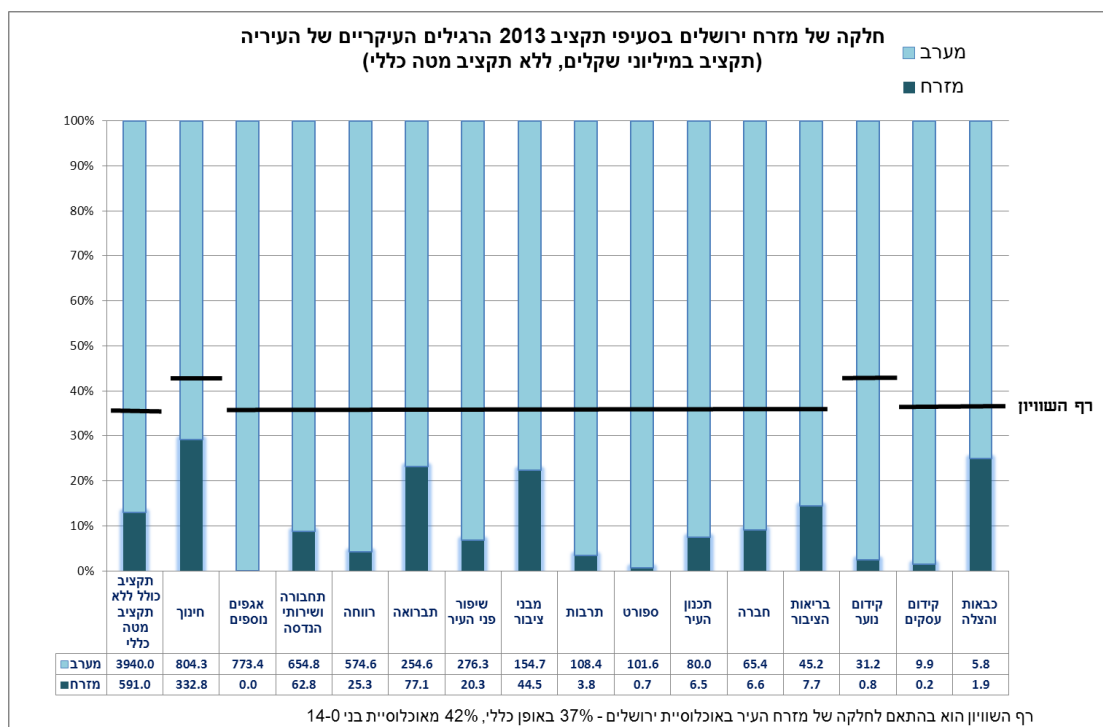
- החלו עבודות להשלמת סלילתו של החלק הצפוני של כביש הטבעת המזרחי.
- החלה בנייתו של מחלף זיתים בכניסה המזרחית לירושלים. מחלף זה יחבר בין כביש הטבעת המזרחי לבין כביש מספר 1 המוביל ממעלה אדומים אל ירושלים.
- התקדם התכנון להפרדה מפלסית (מנהור) בשני צמתים גדולים דרכם עוברת התנועה ממעלה אדומים ומההתנחלויות הצפון-מזרחיות אל תוך ירושלים: האחת בצומת היציאה מפסגת זאב על הכביש המחבר את מחסום חיזמה אל כביש בגין המהיר החוצה את ירושלים מצפון לדרום. והשניה בצומת הגבעה הצרפתית על כביש ירושלים מעלה אדומים.
- בדרום העיר נמשכות העבודות במחלף הרוזמרין בגילה המחבר את כביש 60 (כביש המנהרות) מההתנחלויות שבאזור גוש עציון אל המקטע החדש של כביש בגין העובר בלב בית צפאפא ומבתר אותה.
- החלה עבודת התכנון להכפלת מספר הנתיבים בכביש 60 היוצא מירושלים דרומה אל מחסום המנהרות בפאתי בית ג'אלה. המינהל האזרחי הוציא צווי הפקעה לצורך הקמת חלקים מהכביש. מדובר בפרויקט הנדסי ענק שכולל חפירת מנהרות דרך ההר והקמת גשרים גדולים מעל הוואדיות שבתוואי הכביש. בחברת מוריה מעריכים שהתכנון יסתיים במהלך שנת 2018 ושביצוע הפרויקט יימשך 4 שנים.

פערי תקצוב

בשנת 2014 נערכה השוואה תקציבית על ידי עיר עמים. אלו הנתונים האחרונים הקיימים ולכן הם מתייחסים לשנת 2013. ככל הידוע לנו, לא חלו מאז שינויים משמעותיים ביחס התקציבי.

אחוז השקעתה היחסית של עיריית ירושלים במזרח העיר למען תושביה הפלסטינים עומד על 10.1% בלבד מתקציבה, בתחשיב תקציב הביצוע לשנת 2013. בחמישה אגפים השקעתה היחסית של העירייה נמוכה אף מ-5% בלבד מתקציבה¹⁷.

¹⁷ עיר עמים, עיריית ירושלים: תקציב ביצוע 2013- שיעור ההשקעה במזרח ירושלים, דצמבר 2014.

תעסוקה

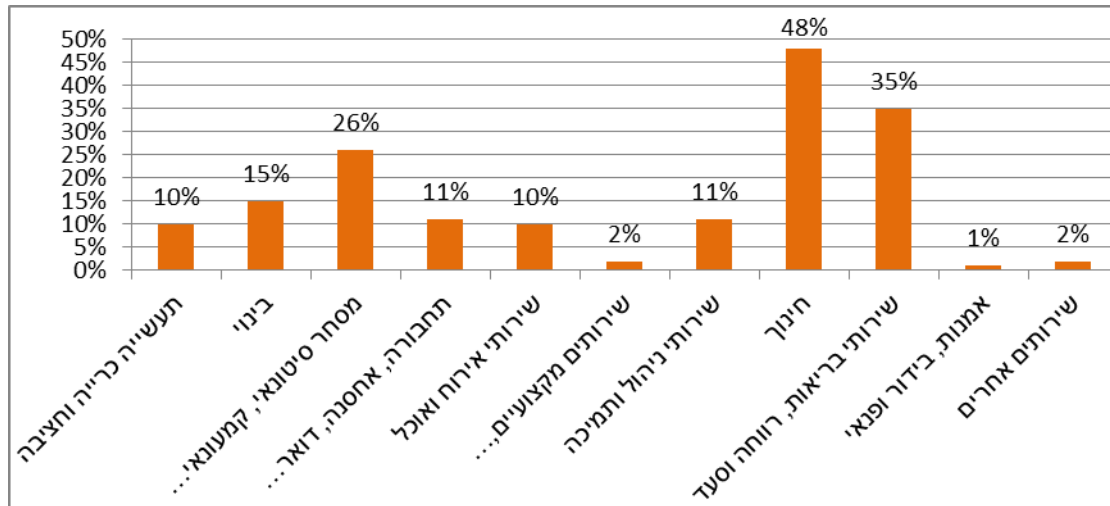
- בשנת 2016 אחוז ההשתתפות בכוח העבודה בקרב האוכלוסייה הערבית בירושלים עמד על 41.6%. נתון זה נמוך מהממוצע באוכלוסייה הערבית בישראל (45.3%) ומהממוצע הארצי הכללי (64.1%). אחוז הבלתי מועסקים בירושלים בקרב האוכלוסייה הערבית היה 18.7.2%.
- קיים פער נומינלי קבוע של כ-3,000 ש"ח לחודש בין שכרם הממוצע של יהודים לבין השכר הממוצע של ערבים בעיר בין השנים 2002 עד 2012¹⁹. כך, בשנת 2015 היה השכר הממוצע של שכירים יהודים תושבי ירושלים 8,869 ₪ ושל שכירים ערבים תושבי ירושלים 6,047 ₪.
- בשנת 2015 ענפי הכלכלה העיקריים שבהם עבדו שכירים ערבים בשוק התעסוקה בירושלים היו ענפי הבנייה (14%), מסחר (16%), חינוך (12%). לעומתם, ענפי הכלכלה העיקריים שבהם עבדו שכירים יהודים הם חינוך (20%), שירותי בריאות ורווחה (15%), ומנהל מקומי וציבורי (12%).
- בקרב הנשים הערביות בירושלים בולט חלקן הגבוה מאוד של המועסקות בתחום החינוך – 48% ובשירותי בריאות ורווחה – 26%. בעוד שבקרב הגברים הערבים בירושלים הענפים העיקריים היו: מסחר (19%) בינוי (17%) ותחבורה, אחסנה ודואר (12%).²⁰

¹⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [הודעה לעיתונות – לקט נתונים ליום ירושלים \(נתוני 2015-2016\)](#), 17.5.17.

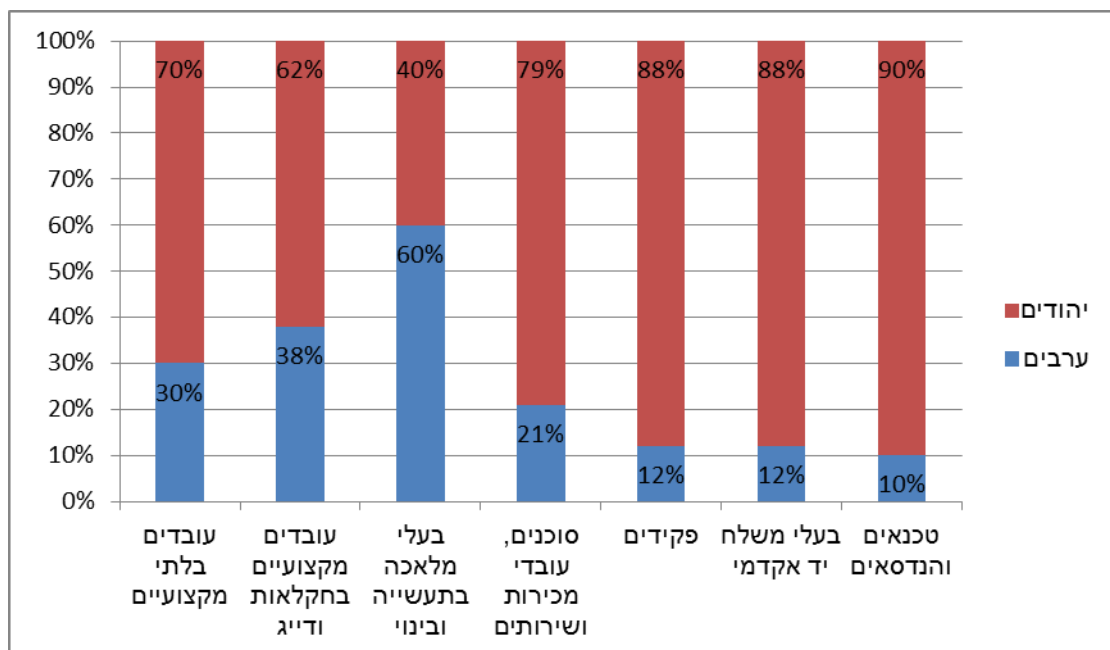
¹⁹ מריק שטרן, [שילוב תעסוקתי במציאות נפיצה- תושבי מזרח ירושלים בשוק העבודה העירוני](#), מכון ירושלים לחקר ישראל מס' 449, עמודים 23-24.

²⁰ מאיה חושן, מיכל קורח, [על נתוני ירושלים 2017 – מצב קיים ומגמות שינוי, מכון ירושלים לחקר ישראל](#), מכון ירושלים לחקר ישראל, בעמ' 83.

מועסקים ערבים תושבי ירושלים לפי ענפי כלכלה נבחרים, 2014 (גברים ונשים)²¹

מועסקים תושבי ירושלים לפי משלח יד, 2014²²

חינוך²³

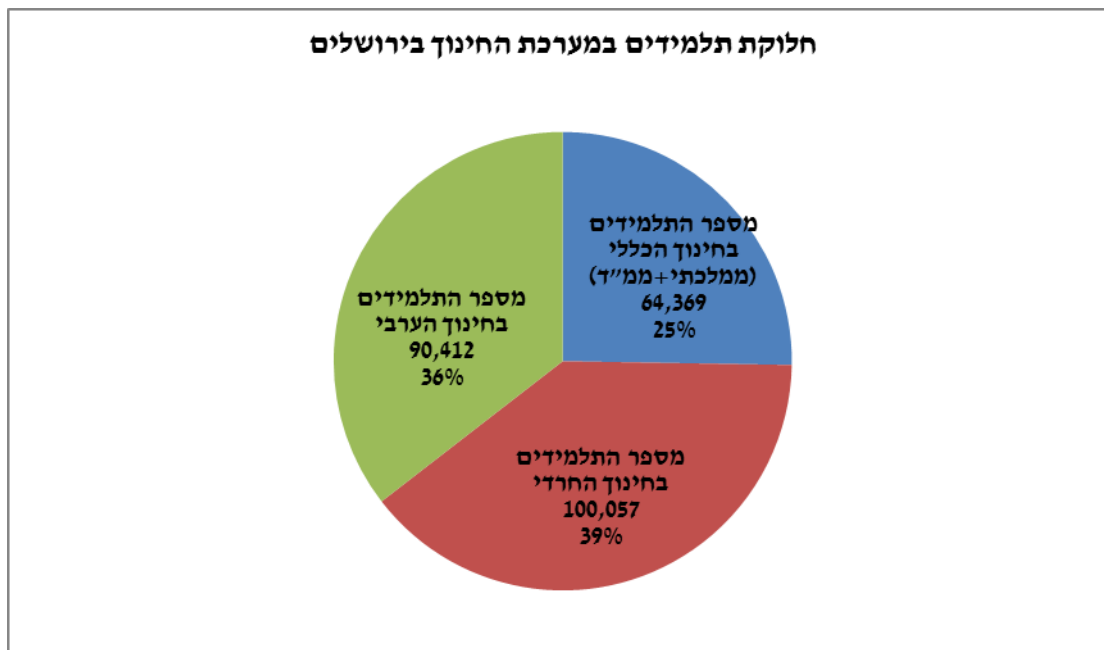
▪ נכון לשנת הלימודים 2015-2016, לומדים במערכת החינוך בירושלים 279,500

²¹ מריק שטרן ואחמד אסמר, [מבעד לתקרת הזכוכית- פלסטינים וישראלים בשוק התעסוקה בירושלים](#), מכון ירושלים לחקר ישראל מס' 471, עמ' 22.

²² מריק שטרן ואחמד אסמר, [מבעד לתקרת הזכוכית- פלסטינים וישראלים בשוק התעסוקה בירושלים](#), מכון ירושלים לחקר ישראל מס' 471, עמ' 22.

²³ להרחבה, עיר עמים, [נופלים בין הכיסאות - על נשירת תלמידים ומחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים, מעקב שנתי](#) (אוגוסט 2015).

תלמידים²⁴. על-פי נתוני שנתון מנהל החינוך של ירושלים (מנח"י), למדו בשנת הלימודים תשע"ז (2016-2017) בחינוך הערבי העירוני בירושלים (הרשמי והמוכר שאינו רשמי) 90,412 תלמידים מגיל 3 ועד תיכון²⁵, המהווים 35.48% מסך התלמידים בירושלים הלומדים במסגרות החינוך הרשמי והמוכר שאינו רשמי.

מתוך שנתון מנח"י תשע"ה (תלמידים במסגרות החינוך הרשמי והמוכר שאינו רשמי) ²⁶..

- על-פי נתוני דו"ח חינוך ירושלים המזרחית של עיר עמים מאוגוסט 2017²⁷ סך התלמידים בחינוך הערבי (הרשמי, המוכר שאינו רשמי והפרטי) מגיע ל-110,496 תלמידים, הנחלקים כך:

אחוז התלמידים מסך התלמידים בחינוך הערבי	מספר תלמידים	
39.4%	43,494	בחינוך הערבי הרשמי
42.4%	46,875	בחינוך הערבי המוכר שאינו רשמי
18.2%	20,127	בחינוך הערבי הפרטי ²⁸
	110,496	סה"כ תלמידים בחינוך הערבי בירושלים המזרחית

²⁴ מכון ירושלים לחקר ישראל, שנתון סטטיסטי לירושלים 2017, [לוח יב/2](#).

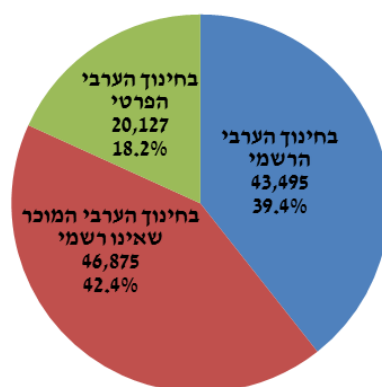
²⁵ [שנתון מנח"י תשע"ז](#).

²⁶ נתוני [שנתון מערכת החינוך בירושלים לשנת תשע"ז](#).

²⁷ עיר עמים, דו"ח חינוך ירושלים המזרחית- חמישים שנים של הזנחה, אוגוסט 2017.

²⁸ החינוך הערבי הפרטי כולל מסגרות פרטיות של הוואקף, אונר"א ואחרים.

חלוקת התלמידים בחינוך הערבי במזרח ירושלים

- על פי נתוני משרד הפנים מספר הילדים בגיל גן עד י"ב (3-18) במזרח ירושלים עומד על 127,198 ילדים²⁹. סה"כ תלמידים בחינוך הערבי במזרח ירושלים עומד על 110,496. כלומר, מסגרת הלימודים של 16,702 ילדים פלסטינים ממזרח ירושלים אינה ידועה.
- מספר הכיתות החסרות היום במזרח ירושלים לתלמידים הפלסטינים הוא 2,557 כיתות לפחות. על פי תגובת העירייה [לעיתרתו של ארגון ההורים בעניין המחסור בכיתות בירושלים](#) (בג"צ 6183/16), קיים מחסור של 1,938 כיתות בירושלים המזרחית. לכך יש להוסיף את מספר הכיתות החסרות לילדים "הנעלמים" (ראו לעיל. על פי ממוצע ארצי של 27 תלמידים בכיתה):

מספר כיתות חסרות בירושלים המזרחית	
548	מספר הכיתות הנדרשות להחלפת כיתות לא תקינות
320	מספר כיתות נדרשות לכיתות גן
950	מספר הכיתות הנדרשות לקליטת תלמידים מהמוכר שאינו רשמי ומהפרטי, וכן לגידול טבעי
120	מספר כיתות חסרות לתלמידי ט-י"ב
619	כיתות נוספות נדרשות לילדים בגיל חינוך חינוך שאינם רשומים במערכת של מנח"י
2,557	סה"כ כיתות חסרות

- קצב הבנייה עומד על ממוצע של 37 כיתות בשנה. קצב זה אינו מדביק אף את קצב גידול האוכלוסין הטבעי (המביא לצורך ב-70 כיתות חדשות לערך בשנה).
- קיים גידול עצום ומדאיג במספר התלמידים במסגרות החינוך הערבי המוכר שאינו רשמי, שלרוב הנו חינוך ברמת ירודה. תוך 16 שנים גדל פי יותר מ-23 מספרם של התלמידים במזרח ירושלים הלומדים בבתי-הספר שלהם מעמד מוכר שאינו רשמי. זאת, לעומת

²⁹ ממענה מנח"י לבקשת חופש מידע של האגודה לזכויות האזרח, 20 במרץ 2017.

- בתי-הספר הרשמיים העירוניים שבהם גדל מספר התלמידים פי 1.4 בלבד. בשנת 2017 עלה לראשונה מספר התלמידים בחינוך המוכר על מספרם בחינוך הרשמי³⁰.
- היקף הנשירה בירושלים המזרחית מגיע ל-33% מהתלמידים הלומדים בחינוך הרשמי והמוכר שאינם מסיימים 12 שנות לימוד. בכל שנה ממוצע הנושרים הנו 13%³¹ זאת לעומת שיעור של 1.6% בחינוך העל-יסודי הכלל-ארצי בשנת 2015, 1.5% בחינוך העל-יסודי העברי, ו- 1.9% בחינוך העל-יסודי הערבי³².
 - מנתוני העיריה, בירושלים המזרחית במעבר לכתה ט' נושרים 1% מהתלמידים, במעבר לכתה י' נושרים 21% מהתלמידים, במעבר לי"א נושרים 13% מהתלמידים ובמעבר לכתה י"ב נושרים 9% מהתלמידים. בשנה אחת נושרים מעל 1,300 תלמידים ממערכת החינוך בירושלים המזרחית.
 - בניגוד למתבקש, מתקיימת אפליה ברורה בהשקעת המשאבים הנדרשים בתכניות למניעת נשירה בירושלים המזרחית לעומת אלו הפועלות במערב העיר³³. על פי העיריה, התקציב המוקצה למניעת נשירה בירושלים המזרחית בשנת 2017 הנו 4.1 מיליון ש"ח³⁴. על-פי תחשיב מדור הפרט במנח"י בעבר, העלות הנדרשת לצמצום הפערים באופן מיידי עומדת על 15 מיליון ש"ח בשנה³⁵.

עוני ורווחה

- תחולת העוני במחוז ירושלים ובעיר ירושלים בפרט, היא הגבוהה ביותר בארץ. בשנת 2016 עמדה תחולת העוני של תושביה הערבים של ירושלים על 72.9%, לעומת 29.8% בקרב תושביה היהודים. עומק העוני של הערבים בירושלים עמד בשנת 2016 על 38.3%, ואחוז הילדים העניים בקרב אוכלוסייה זו בירושלים הוא 78.2%³⁶.
- הפער בין רמת העוני של משפחות ערביות ויהודיות בירושלים עומד על פי 2.5 לרעת האוכלוסייה הערבית.
- לעומת 19 לשכות רווחה הפועלות בשכונות הישראליות, פועלות רק 4 בשכונות הפלסטיניות³⁷.
- 8,973 מהילדים הפלסטיניים תושבי ירושלים המזרחית מוגדרים כילדים בסיכון³⁸.
- אחוז התושבים שנמצאו זכאים לקצבת הבטחת הכנסה נמוך באופן משמעותי מן הממוצע בקרב כלל האוכלוסייה הענייה בישראל. בעוד למעלה מרבע מכלל העניים בישראל (ללא תושבי מזרח ירושלים) נמצאו זכאים לקצבת הבטחת הכנסה, רק 7%

³⁰ עיר עמים, דו"ח חינוך ירושלים המזרחית- חמישים שנים של הזנחה, אוגוסט 2017.
³¹ ועדת החינוך של הכנסת, מחסור בכיתות לימוד במזרח ירושלים, דיון מיום 1 בפברואר 2016.
³² משרד החינוך, עובדות ונתונים תשע"ו 2016, לוח א.3 בעמ' 31.
³³ ראו הרחבה על פניית עיר עמים ו"הקליניקה למדיניות משפט וחינוך באוניברסיטת חיפה" בעניין בדוח עיר עמים 2016.
³⁴ ממענה מנח"י לבקשת חופש מידע של האגודה לזכויות האזרח, 20 במרץ 2017.
³⁵ עיר עמים, דו"ח חינוך ירושלים המזרחית- חמישים שנים של הזנחה, אוגוסט 2017.
³⁶ המוסד לביטוח לאומי, ממדי העוני והפערים החברתיים 2016 (דצמבר 2017), בעמ' 22.
³⁷ האגודה לזכויות האזרח בישראל, ירושלים המזרחית במספרים, יום ירושלים – מאי 2017.
³⁸ שם. מתוך שירותי הרווחה בתחום ילד נוער ומשפחה, מזרח ירושלים – תמונת מצב, אגף הרווחה בעיריית ירושלים, יוני 2013.

מתושבי מזרח ירושלים הנמצאים מתחת לקו העוני זוכים לקבל את הקצבה.³⁹

בריאות

- לעומת 26 תחנות טיפות חלב במערב העיר, קיימות רק 7 תחנות במזרח (בשכונות צור באהר, סילוואן, א-טור, בית חנינא, שייח ג'ראח ושועפאט, השבעית בכפר עקב מופעלת ע"י זכיון).⁴⁰ התחנה בשכונת תלפיות מזרח מוכרת על-ידי העירייה כמשרתת גם את שכונת ג'בל מוכאבר, ואכן מספקת להם שירות מצומצם.

מים וביוב

- רק 59% ממשקי הבית בירושלים המזרחית מחוברים באופן מסודר לרשת המים וחסרים כ-30 ק"מ של צינורות ביוב. בשנים 2015-2016 הניחה חברת הגיחון תשעה ק"מ חדשים של קווי ביוב במזרח העיר ושיקמה שישה ק"מ. בכוונת הגיחון להניח 15 ק"מ נוספים בירושלים המזרחית בשנת 2017. בשכונות מעבר לחומה, אספקת המים לנפש עומדת על 55% מהרמה המינימלית שקבע ארגון הבריאות העולמי.⁴¹

שירותי הדואר

- בשכונות הפלסטיניות של ירושלים ממוקמים תשעה סניפים וסוכנויות דואר, בהשוואה ל-34 בשכונות הישראליות. בעקבות עתירת האגודה לזכויות האזרח סוכנויות דואר חדשות צפויות להיפתח בשלוש שכונות: בראס אל-עמוד, בבית צפאפא ובמחסום מחנה פליטים שועפאט.
- חמישה דוורים בלבד מחלקים דואר בירושלים המזרחית, בהשוואה ל-88 דוורים בכל שאר השכונות בעיר. במרבית השכונות הפלסטיניות מחולק הדואר למרכזי חלוקה (מבנה אחד ובו מאות תיבות דואר) בחמש שכונות בלבד מתוך 22 שכונות העיר המזרחית מחולק הדואר לבתים.⁴²

משרד הפנים

- ירושלים היא העיר היחידה בישראל בה פועלות שתי לשכות נפרדות של רשות האוכלוסין שבמשרד הפנים: האחת כללית, והאחרת לשירותם של תושביה הפלסטינים של ירושלים המזרחית. הלשכה המשרתת את התושבים הפלסטינים מאופינת בעומס בלתי אפשרי, טיפול האורך חודשים ושנים, וגביית אגרות בשיעורים גבוהים עבור שירותים בסיסיים דוגמת רישום ילדים. חרף מאבק מתמשך של המוקד להגנת הפרט וארגון מען, ועל אף מספר [פסקי דין בנושא](#)⁴³, טרם הצליחו הרשויות לספק פיתרון הולם ומעשי למצב הבלתי נסבל.

³⁹ ארגון העובדים מען, ["זו"ח: דחיית תביעות לקצבות קיום בירושלים המזרחית: מעגל הקסמים](#), 16.11.15.

⁴⁰ אתר האינטרנט של עיריית ירושלים <בריאות> [טיפות חלב](#).

⁴¹ האגודה לזכויות האזרח בישראל, ['ירושלים המזרחית במספרים](#), יום ירושלים – מאי 2015.

⁴² האגודה לזכויות האזרח בישראל, ['ירושלים המזרחית במספרים](#), יום ירושלים – מאי 2017.

⁴³ בג"ץ 4829/99 גאבר ואח' נ' משרד הפנים ואח', בג"ץ 2783/03 ג'ברא ואח' נ' משרד הפנים ואח' ובג"ץ 176/12 אלבטש ואח' נ' מנהל אגף בכיר בלשכת האוכלוסין וההגירה במשרד הפנים ואח'.

- בפברואר 2017 הוגשה שוב הוגשה עתירה למתן בעניין על ידי המוקד להגנת הפרט וארגון מען. בעתירה הודגש, כי חובת הרשויות לתת שירותים לתושבי העיר, תוך שמירה על כבודם, וכי מצב בו הביקור במשרדי הרשויות – תנאי בסיסי והכרחי למימוש זכויות התושבים – הופך לסבל מתמשך ולמסכת השפלות, הינו בלתי מתקבל על הדעת⁴⁴. נכון לדצמבר 2017 העתירה למתן צו הביניים עודנה תלויה ועומדת, וממתינה לדיון בפני הרכב שופטי ביהמ"ש העליון שנקבע למרץ 2018.

⁴⁴ בג"ץ 1326/17 עודה ואח' נ' מנהל אגף לשכות רשות האוכלוסין וההגירה, משרד הפנים ואח' (עדיין נדון).